

В.А. СОКОЛЕНКО, канд. економ. наук, проф., НТУ «ХП»;
Д.І. КОМАРЄВЦЕВА, студент, НТУ «ХП»

ПІДВИЩЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЧЕРЕЗ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЦЕСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Стаття присвячена розкриттю напрямку підвищення соціально-економічного розвитку будівельних підприємств через впровадження процесного менеджменту в умовах України. Розкрити базові аспекти соціально-економічного розвитку вітчизняних будівельних підприємств та ролі процесного менеджменту в їхньому підвищенні. Бібліогр.: 5 назв.

Ключові слова: процесний, менеджмент, будівельний, підприємство, економіка, розвиток, соціально-економічний.

Вступ. На сучасному етапі в Україні приділяється підвищена увага подоланню наслідків глобальної економічної кризи, виведенню будівельної галузі зі стану стагнації та пошуку засобів підвищення соціально-економічного розвитку будівельних підприємств. У контексті загальнонаціональних пріоритетів соціально-економічний розвиток має залучати наступні напрями: розвиток житлового та дорожнього будівництва, розробку та реалізацію стратегій інноваційного розвитку базових секторів економіки та використання продукції промисловості будівельних матеріалів для забезпечення їх будівлями та спорудами, реалізацію ефективних програм підвищення енергозбереження.

Питанням різних аспектів розвитку будівельних підприємств приділено увагу у дослідженнях зарубіжних та вітчизняних вчених-економістів таких, як В. Анін, І. Апарін, Л. Асаул, С. Батуков, М. Вельш, І. Веріжніков, С. Верне, С. Кара-Мурза, Б. Колтинюк, В. Короваєв, Г. Крель, Я. Крупка, Б. Литвин, Є. Моїсеєнко, Л. Савчук, А. Семенова, Т. Сердюк, О. Тищенко, В. Федоренко, О. Хахльов та інші автори. Тим не менш питання підвищення соціально-економічного розвитку будівельних підприємств через впровадження процесного менеджменту потребує додаткового дослідження.

Мета роботи – розкрити роль процесного менеджменту як можливого шляху підвищення соціально-економічного розвитку будівельних підприємств. Для розкриття поставленої мети використовувалися стандартні методи економічних досліджень: логіки, структурного аналізу, контент-аналізу, синтезу, теоретичних узагальнень, економічного моделювання.

Результати. Сьогодні стан підприємств будівельної промисловості ставить під сумнів можливість реалізації ключових національних проектів у встановлені терміни і в необхідних об'ємах без належної державної підт-

римки ресурсної бази будівництва. Держава має прийняти участь в якості партнера українського приватного бізнесу з розвитку будівельної індустрії в межах поставлених у національних програмах завдань. Виробництво окремих видів будівельних товарів характеризується високою капіталоємністю виробничих потужностей і вимагає багато часу на процес будівництва, що знижує їхню інвестиційну привабливість. У зв'язку з цим початковим поштовхом до динамічного і стійкого розвитку будівельних підприємств має послужити програма, яка на першому етапі забезпечить початкові умови для гарантованого залучення інвесторів на ринок. Вона повинна розглядатися і затверджуватися на національному рівні як державна цільова програма. Її сутність впливає із об'єктивної необхідності своєчасного задоволення потреб ринку у сучасних будівельних матеріалах, деталях та конструкціях, підвищення ефективності їхнього виробництва, транспортування та використання, формування потужностей будівельної індустрії, достатніх для виконання робіт у запланованих об'ємах та у відповідності зі встановленими термінами.

Ця програма повинна передбачати наступні заходи державної підтримки: вдосконалення системи стандартизації і сертифікації будівельних матеріалів, виробів і конструкцій, прийняття технічних регламентів, визначення пропонованих типів будівель; забезпечення комплексного взаємозв'язку між національними стратегічними пріоритетами, соціально-економічним розвитком регіонів та загальнодержавною програмою забезпечення населення житлом; забезпечення цільовою фінансово-кредитною підтримкою учасників і виконавців загальнодержавної програми в частині надання цільових кредитних ресурсів, державних гарантій при здійсненні потужних інфраструктурних проектів тощо; розробку комплексних заходів щодо підтримки будівельних спеціальностей у вищих навчальних закладах, забезпечення належного функціонування науково-дослідних установ для будівельної сфери, фінансування науково-дослідних робіт, орієнтованих на створення нових технологій у сфері виробництва будівельних матеріалів.

В рамках даної програми доцільно ініціювати реалізацію пілотних проектів, що виконуються на засадах державно-приватного партнерства за участю найбільших українських підприємств в будівельній індустрії і направлених на підйом і розвиток будівельної галузі. Це дозволило б, поперше, напрацювати практичний досвід взаємодії державних структур і комерційних підприємств з метою формування процедури узгодження і затвердження зобов'язань, а також усунення етапів, виконання яких протирічить взаємним інтересам. По-друге, прискорити процес досягнення конкретних результатів. При цьому необхідно враховувати специфічні особливості окремих виробництв, включаючи промисловість нерудних будівельних матеріалів, цементну промисловість, виробників матеріалів для дорожнього будівництва, виробництва стінових матеріалів, а також матеріалів

для внутрішньої і зовнішньої обробки.

Впровадження інновацій у будівництво також має стати одним із першочергових завдань для подальшого розвитку галузі. Так, Ю. Суркова влучно характеризує значення інновацій у будівництві, підтверджуючи актуальність і необхідність їхнього застосування [3, с. 99]: «...головним джерелом економічного зростання будівельної галузі в недалекому майбутньому повинні стати наукові знання та їх використання, оскільки інші економічні ресурси є вичерпними... Інтелектуальний потенціал є основою економічного зростання будівельної індустрії, а також важливим фактором конкурентоспроможності будівельного бізнесу, підвищення добробуту населення України».

Інновації в будівництві дозволяють підвищити ефективність виробництва, якість будівельної продукції, сприяють економії ресурсів, зниженню витрат на експлуатацію будівель і споруд та вирішенню низки соціальних проблем. Інновації в будівництві України застосовуються стихійно, без належного наукового обґрунтування. Тому розробка інноваційної моделі розвитку з конкретизацією заходів діяльності учасників будівельного комплексу є необхідною для його подальшого розвитку.

Слід відмітити, що сьогодні стан будівельних підприємств, зв'язаних із дорожнім господарством, і саме це господарство мають стратегічне значення для відродження і розвитку макроекономічних показників України, де кількість та якість транспортних комунікацій багато в чому відображають її науково-технічний та економічний розвиток. Всього по Україні налічується 169447 км доріг, з яких 97,2 % твердим покриттям, а 2,8 % – ґрунтові дороги. Даній галузі характерні ряд особливостей, а саме: багатогранність дорожньої продукції; нерівномірність обсягу робіт по дорожніх ділянках; споживання великої кількості різноманітних за номенклатурою дорожньо-будівельних матеріалів; сезонність робіт; відсутність експорту продукції даної галузі; низький рівень конкуренції внаслідок регіонального розподілу об'єктів дорожніх робіт; негативний вплив на навколишнє середовище; низький рівень загальної прибутковості галузі [1, с. 129-130].

Дорожнє господарство України покликане забезпечити максимальний внесок автомобільних доріг в прискорення зростання економіки країни, поліпшення якості життя населення, підвищення продуктивності праці і конкурентоспроможності українських товарів і послуг за рахунок зниження транспортної складової в собівартості кінцевої продукції, збільшення мобільності населення і створення мультиплікативного ефекту від розвитку дорожньої мережі в інших галузях. Проте в даний час у вказаній сфері спостерігається цілий ряд дисбалансів: існуюча дорожня мережа країни не відповідає потребам економіки України, мають місце ряд негативних тенденцій розвитку дорожнього господарства, а саме: незадовільні темпи розбудови мережі автодоріг загального користування, в тому числі міжнародних тран-

спортних коридорів; відсутність дієвих заходів з залучення приватних коштів для розбудови автодоріг; зменшення експлуатаційної довжини, якості та щільності автодоріг загального користування; відсутність ефективного фінансового контролю за використанням державних коштів, призначених на будівництво та ремонти автодоріг. Близько 80 % із загальної кількості трас потребують ремонту. Актуальність зазначених проблем ще більше посилюється в умовах євроінтеграції України та проведення Євро-2012.

Сьогодні в Україні особливе значення надається питанням створення транспортних коридорів. Розвиток транспортних коридорів, поряд з істотним поліпшенням рівня транспортного обслуговування, сприятиме соціально-економічному розвитку прилеглих до них територій. Будівництво автомагістралей, створення сучасної сервісної інфраструктури на них дасть змогу забезпечити роботою тисячі людей як безпосередньо в процесі будівництва, виготовлення дорожньо-будівельних матеріалів, так і під час експлуатації цих доріг в придорожньому сервісі.

Отже, в контексті вищезазначеного, проведення Євро-2012 дає змогу регіональним промисловим підприємствам з виробництва будівельних матеріалів значно посилити свій потенціал, оскільки, всі будівельні матеріали, що використовуються для спорудження об'єктів інфраструктури регіону є місцевого виробництва (від цементу до залізобетонних виробів). Для цього владним структурам слід максимально сприяти розвитку бізнесу по зазначених сферах в регіоні, а безпосереднім його учасникам слід консолідувати свої зусилля та об'єднатися для реалізації проектів національного значення на засадах «прозорої конкуренції».

В сучасних умовах економічний розвиток регіонів та зростання економіки України загалом неможливе без активізації інноваційних та інвестиційних процесів. Здатність суб'єктів господарювання та державних органів влади визначати напрямки інноваційного розвитку тих чи інших видів економічної діяльності (галузей промисловості) і залучати необхідні для такого розвитку інвестиції є визначальною складовою успіху суб'єкта господарювання та території його розташування. Будівельному комплексу притаманна низка специфічних особливостей. Серед них важливо виділити те, що він є користувачем продукції більше 70 видів економічної діяльності і, водночас, жодний вид економічної діяльності не може обійтися без участі будівельного комплексу при будівництві будівель (споруд) чи спорудженні об'єктів інфраструктури.

Для того, щоб створити загальнозрозумілу основу спільного функціонування усіх підприємств, що входять до так званого будівельного промислового кластера, слід використати вимоги систем менеджменту якості, запропоновані міжнародною організацією зі стандартизації, яки регламентують використання процесного підходу у діяльності сучасних організацій та, як слідство, процесного менеджменту для належного управління ними,

оскільки функціональний більш не є дієвим та ефективним. Координаційна та впливова дія процесного менеджменту допоможе систематизувати діяльність будівельних підприємств та вивести їх на новий рівень соціально-економічного розвитку, суттєво його підвищив.

Основні переваги процесного підходу перед функціональним полягають у тому, що ведеться управління не функціями, а бізнес-процесами, які є потужний інструментом підвищення ефективності бізнесу; технологія опису бізнес-процесів забезпечує прозорість усіх операцій бізнесу та дозволяє аналізувати можливі наслідки збоїв на тому чи іншому етапі виконання робіт, вчасно знайти і виправити помилки та надає можливість ефективного управління операційними витратами, що є однією з умов результативного функціонування на ринку. Процесний підхід до управління дозволяє керівникам управляти ключовими процесами і результатами діяльності будівельного підприємства, створюючи додану вартість, інтегруючи розрізнені дії функціональних відділів і направляти їхні зусилля на досягнення єдиного результату.

Також к позитивним рисам процесного підходу можна віднести: високу вмотивованість (орієнтація на кінцевий продукт, зацікавленість кожного конкретного виконавця в підвищенні якості кінцевого продукту і виконанню своєї ділянки роботи), зниження навантаження на керівників, оскільки відповідальність розподіляється між власниками процесів, високу гнучкість і адаптивність системи управління, які обумовлені більшою самостійною урегульованістю системи і орієнтацією на споживача, високу динамічність системи та її внутрішніх процесів, що обумовлено міцною вертикальною інтеграцією ресурсних потоків та загальної зацікавленістю в підвищенні швидкості обміну ресурсами, в тому числі, і інформацією, значне зниження значущості і сили дії бюрократичного механізму, що дозволяє економити часові та фінансові ресурси, високу прозорість системи управління, а також спрощення процедур координації, організації та контролю, можливості комплексної автоматизації.

Всі перелічені вище напрямки допоможуть подолати основні проблеми в управлінні будівельними організаціями, і, як наслідок, виступити в ролі шляху до підвищення рівня їхнього соціально-економічного розвитку.

Висновки. Результатами дослідження дозволяють зробити висновки, що впровадження процесного менеджменту в будівельні підприємства може виступати шляхом підвищення соціально-економічного розвитку. Подальший розвиток дослідження буде проводитись у напрямку розробки процесно-орієнтованих основи формування організаційно-економічного забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних будівельних підприємств. Матеріал цієї статті може бути корисним керівникам будівельних підприємств України та студентам українських вищих навчальних закладів за економічним напрямком навчання.

Список літератури: 1. Коркушко Н. Інвестиційна діяльність дорожніх підприємств в умовах розвитку національної економіки / Н. Коркушко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>. 2. Елиферов В.Г. Процессный подход к управлению. Моделирование бизнес-процессов / В.Г. Елиферов, В.В. Репин – М.: Стандарты и качество, 2008. – 408 с. 3. Суркова Ю. Проблеми реалізації інноваційної моделі розвитку у вітчизняному будівельному комплексі / Ю. Суркова // Фінанси України. – 2008. – № 6. – С. 99-110. 4. Information about ISO standardisation: Standards & schemes [Электронный ресурс] – Режим доступа: – <http://www.bsigroup.com>. 5. ISO 9001 Introduction and Support Package: Guidance on the Concept and Use of the Process Approach for management systems [Электронный ресурс] – Режим доступа: – <http://www.isotec.iso.org>.

Надійшла до редколегії 06.02.2013.

УДК 004.7

Підвищення соціально-економічного розвитку будівельних підприємств через впровадження процесного менеджменту / В.А. Соколенко, Д.І. Комарєвцева // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. – Харків: НТУ «ХПІ», 2013. – № 69(1042). – С. 117-122. Бібліогр.: 5 назв.

Стаття посвячена раскрытию направления повышения социально-экономического развития строительных предприятий через внедрение процессного менеджмента в условиях Украины. Раскрыты базовые аспекты социально-экономического развития отечественных строительных предприятий и роли процессного менеджмента в их повышении.

Ключевые слова: процессный, менеджмент, строительный, предприятие, экономика, развитие, социально-экономический.

The author elucidates a building enterprises socio-economic development improving direction through a process management implementation in Ukraine. Domestic building enterprises socio-economic development basic aspects are expanded and the process management role in their improvement is given.

Keywords: process, management, construction, enterprise, economics, development, social-economic.

УДК 658.567.1:005.332.4-027.235

О.Ю. ЛІНЬКОВА, канд. економ. наук, доц., НТУ «ХПІ»;
І.І. ШАПОВАЛОВ, студент, НТУ «ХПІ»

МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ПО УТИЛІЗАЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ВІДХОДІВ

У статті розглядається механізм підвищення конкурентоспроможності підприємств по утилізації промислових відходів. Бібліогр.: 4 назв.

Ключові слова: конкурентоспроможність, промислове підприємство, процесний підхід, механізм підвищення конкурентоспроможності.

© О.Ю. Лінькова, І.І. Шаповалов, 2013